

Åtgärder i dödsbo

Om den enskilde (huvudman eller omyndig) har del i ett dödsbo ska ställföreträdaren (god man, förvaltare eller förmyndare) bevaka dennes rätt i boet.

Ställföreträdaren ska se till så att den enskilde får det arv han eller hon ska ha enligt bouppteckningen. Regelverket innebär att en arvsförfarandehandling alltid bör upprättas när en av dödsbodelägarna har ställföreträdare. Om den enskilde är ensam dödsbodelägare krävs inget arvsförfarande och heller inga medgivanden från överförmyndarnämnden. Om det inte är ställföreträdaren som har hand om dödsboet, så är det viktigt att ställföreträdaren talar om för den som har hand om det, vilka regler som gäller.

Om den enskilde är ensam dödsbodelägare blir det ställföreträdarens uppgift att ombesörja att bouppteckning upprättas och lämnas in. Det faller då också på ställföreträdaren att beställa begravning och ta hand om dödsboet. Om det finns fler dödsbodelägare torde det vanliga vara att någon annan av dessa ser till det nyss nämnda. Ställföreträdarens uppgift blir då mera att hålla ett öga på förfarandet och tillse att den enskilde inte på något sätt förfördelas, t.ex. genom att närvara vid en s.k. bouppteckningsförrättning om sådan hålles. Ställföreträdaren ska försöka se till att bouppteckning och skifte sker så snart det är möjligt.

Ansökan om överförmyndarnämndens medgivande till egendomens fördelning.

Så snart ett arvsförfarande upprättats och samtliga skrivit under handlingarna och därmed godkänt arvsförfarandet, ska ställföreträdaren ta del av arvsförfarandet och därefter ansöka om överförmyndarnämndens samtycke till fördelningen. Ställföreträdaren får inte glömma att vare sig någon representant från bank eller begravningsbyrå e.d. kan ansöka om eller begära överförmyndarnämndens samtycke till fördelningen i en skifteshandling. Det ska alltid ställföreträdaren göra.

Följande handlingar ska sändas till överförmyndarnämnden.

- Ansökan från ställföreträdaren
- **Arvsförfarande** i original. En vidimerad kopia kan också gå bra om överförmyndarnämnden anger det i det enskilda fallet.
- Kopia på redovisningsräkning för dödsboets förvaltning för tiden från och med dödsdagen till och med skiftesdagen.

Innan ansökan ges in till överförmyndarnämnden bör ställföreträdaren kontrollera följande.

- Är handlingarna underskrivna av samtliga arvingar/dödsbodelägare?
- Överensstämmer bouppteckningen och arvsförfarandet avseende, t.ex. dödsbodelägare, testamente och andra sakupplysningar m.m.
- Har en redovisningsräkning lämnats som visar vad som hänt från dödsdagen till skiftesdagen, dvs. kan man följa alla tillgångar resp. utgifter?
- Har tillgångarna tagits upp till marknadsvärdet?
- Är arvslotten för den enskilde korrekt uträknad?
- Har i förekommande fall (vid testamente) den enskildes laglott bevakats.
Kan det finnas anledning att begära ”jämknings” för att ha rätt till laglott.

Prisbasbeloppsregeln

Regeln ska skydda den efterlevande maken ekonomiskt när det inte finns så mycket i boet. Man har då rätt att få ut så mycket i arv att det tillsammans med bodelningsandelen och enskild egendom är värt motsvarande fyra prisbasbelopp.

Bestämmelserna i 12 kap 2 § äktenskapsbalken

Om den efterlevande maken återoppar 12 kap 2 § äktenskapsbalken, så ska vardera maken behålla sitt eget giftorättsgods som sin bodelningsandel. Alltså så att de båda sidorna *inte* får hälften var. Kan vara fördelaktigt när den efterlevande maken äger mer än den avlidne.

Överlåtande av andel i dödsboet

Ställföreträdaren kan **endast med överförmyndarnämndens samtycke** överlåta den enskildes andel i boet. En sådan överlåtelse bör ske mot ersättning med marknadsvärdet. Överförmyndarnämndens samtycke söks som vanligt genom en ansökan med angivande av skälen till varför överförmyndarnämnden bör ge sitt samtycke.

Vissa åtgärder som kräver överförmyndarnämndens medgivande

Om dödsboet ska **sälja en fastighet** ska ställföreträdaren även då inhämta **överförmyndarnämndens samtycke** till försäljningen. En del andra mindre vanliga åtgärder (för dödsbon) kräver också överförmyndarnämndens samtycke, t e x köp av aktier. Om en bouppteckningsman eller testamentsexekutor finns utsedd krävs inte nämndens medgivande.

Arvsavstående

En ställföreträdare får inte enligt huvudregeln avstå från arv, testamente eller förmånstagarförordnande vid försäkring. Med överförmyndarnämndens medgivande får dock arv eller testamente i undantagsfall avstås till förmån för efterlevande make som inte är den enskildes förälder. Det kan t e x röra sig om fall där det finns ett nära personligt förhållande mellan den enskilde och den efterlevande maken, t.ex. om den enskilde lever i samma hem som den efterlevande maken tillsammans med halvsyskon som är de tidigare makarnas gemensamma barn. Överförmyndarnämndens medgivande kräver en **ansökan från ställföreträdaren**, där denne anger varför ett sådant arvsavstående bör ske.

Skifteshinder

Om dödsboet inte avslutats **inom sex månader** efter bouppteckningen förrättades ska ställföreträdaren lämna en **skriftlig redogörelse** till överförmyndarnämnden om anledningen till detta. En sådan redogörelse ska därefter och fram till att skifte skett, eller avtal om sammanlevnad i oskiftat bo ingåtts, i normalfallet lämnas var sjätte månad. Om ställföreträdaren inte lämnar in en redogörelse kan överförmyndarnämnden förelägga ställföreträdaren **vid vite** att lämna in den.

Sammanlevnad i oskiftat bo

Ett avtal om sammanlevnad i oskiftat bo innebär att arvingarna förvaltar den avlidnes egendom gemensamt. Avtal om sammanlevnad i oskiftat bo förekommer nästan enbart inom en familj. Då numera makar ärver varandra, är avtalen sällan förekommande. Det finns således sällan bärande skäl för en ställföreträdare att ingå ett sådant avtal för den enskildes räkning. Ett avtal kräver överförmyndarnämndens samtycke. Sådant samtycke kan ges efter ansökan från ställföreträdaren till överförmyndarnämnden med angivande av skälen för ansökan. Ställföreträdaren måste räkna med att överförmyndarnämnden kommer att vara försiktig i sin bedömning. Om tillstånd ges ska den gode mannen **varje år redovisa till överförmyndarnämnden i en s.k. årsuppgift**. Överförmyndarnämnden har möjlighet att häva avtalet om det skulle behövas.

Testamente

I samband med bouppteckning kan testamente förekomma. Ställföreträdaren ska då ta del av detta för den enskildes räkning och vid behov göra förbehåll för dennes laglott (halva arvsloten). En ställföreträdare kan enligt praxis inte med rättslig verkan godkänna ett testamente. Ställföreträdaren kan **endast bekräfta** att han eller hon **mottagit eller delgetts** testamentet för den enskildes räkning. Under de **sex månader** som följer efter delgivningen har ställföreträdaren möjlighet att **klandra** testamentet. Om han eller hon inte klandrar testamentet inom denna tidsperiod vinner testamentet laga kraft gentemot den enskilde. Klander kan t ex bli aktuellt om det föreligger ett formfel eller testator (den som skrivit testamentet) inte varit vid sina sinnens fulla bruk vid tiden för testamentets undertecknande.

Jäv

Ställföreträdare som är delägare i samma dödsbo som ställföreträdaren får inte själv företräda denne. En särskild god man måste då förordnas. Begäran om sådan god man ska göras hos överförmyndarnämnden. Förslag på lämplig person som är villig att åta sig uppdraget kan då lämnas.

Bodelning i annat fall än på grund av dödsfall

Det kan förekomma fall där bodelning ska ske av annan anledning än dödsfall (t ex under pågående äktenskap eller på grund av **äktenskapsskillnad**). Även då ska ställföreträdaren bevaka den enskildes rätt.